

Received:
2025/05/05
Revised:
2025/06/16
Accepted:
2025/08/10
p.p:93-123

ISSN:2717-3682
E-ISSN:2717-3690

Investigating the Factors Affecting the Sustainable Security of Khorramshahr City and Providing Appropriate Strategies (Case Study: Socio-Cultural Factors)

Asgari, Hossein ¹ | Mehraban, Ahmad ² | Abbasi, Mohsen ³

Abstract

Security is one of the most critical issues without which no society can achieve its desired perfection, namely development and progress. The city of Khorramshahr, due to its specific geographical, economic, social, and political characteristics, as well as its shared border with Iraq, has always been and continues to be a target of greed and the covetousness of enemies. The purpose of this research is to investigate the factors affecting the sustainable security of Khorramshahr and to provide appropriate strategies. The main research questions are: What are the factors influencing the establishment of sustainable security in Khorramshahr, and what are the appropriate strategies for it? In terms of purpose, this research is applied; in terms of method, it is descriptive-analytical (survey-based). Data were collected using library methods, field studies, questionnaires, and interviews. In this study, the statistical population consisted of 300 individuals, selected through purposive and cluster sampling. The approximate sample size was 59 individuals who played a role in ensuring the sustainable security of Khorramshahr. Dimensions, components, indicators, and ultimately a conceptual model were extracted using this method. The validity of the questionnaire was confirmed by experts and specialists, and Cronbach's alpha was used to assess reliability. In this research, interviews were conducted with 10 security experts from the province and Khorramshahr city, and the findings are presented through interview statements and themes. Statistical tests and analysis of variance (ANOVA) were used to analyze the data. In this study, the factors affecting the sustainable security of Khorramshahr were examined from the dimension of social and cultural security.

Keywords: Sustainable Security; Security; Khorramshahr

1. Instructor, Department of Tactics and Operations, Imam Hossein Officer and Guards Training University, Tehran, Iran
2. Assistant Professor, Imam Hossein Officer and Guards Training University, Tehran, Iran
3. Imam Hossein Officer and Guards Training University, Tehran, Iran

This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons

Attribution Non-Commercial (CC-BY-NC) license.

«بررسی عوامل مؤثر بر امنیت پایدار شهر

خرمشهر»

عسگری و ...

بررسی عوامل مؤثر بر امنیت پایدار شهر خرمشهر و ارائه راهکارهای مناسب (مطالعه موردی عوامل فرهنگی اجتماعی)

عسگری، حسین ✉ | مهربان، احمد | عباسی، محسن

چکیده:

امنیت یکی از موضوعات بسیار مهمی است که بدون آن هیچ جامعه‌ای نمی‌تواند به کمال مطلوب خود که همانا توسعه و پیشرفت است، دست یابد. شهر خرمشهر به لحاظ ویژگی‌های خاص جغرافیایی، اقتصادی، اجتماعی و سیاسی و هم‌مرزی با کشور عراق همواره مورد طمع و چشم داشت دشمن بوده و هست. هدف از انجام این پژوهش، بررسی عوامل مؤثر بر امنیت پایدار شهر خرمشهر و ارائه راهکارهای مناسب آن است و پرسش اصلی این پژوهش عبارت‌اند از: عوامل مؤثر بر ایجاد امنیت پایدار شهر خرمشهر و ارائه راهکارهای مناسب آن کدام‌اند؟ نوع پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از لحاظ روش توصیفی - تحلیلی (پیمایشی) است. برای گردآوری داده‌ها از روش‌های کتابخانه‌ای، میدانی و از ابزار پرسش‌نامه و مصاحبه استفاده شده است. در این پژوهش تعداد جامعه آماری ۳۰۰ نفر می‌باشد و از نوع جامعه هدفمند و خوشه‌ای بوده است. حجم تقریبی جوامع تعداد ۵۹ نفر، که شامل افرادی بودند که در تأمین امنیت پایدار شهر خرمشهر نقش داشتند. ابعاد، مؤلفه‌ها، شاخص‌ها و درنهایت مدل مفهومی با این روش استخراج شده و روایی پرسشنامه با استفاده از نظر خبرگان، متخصصان بوده و برای سنجش پایایی از مدل آلفای کرونباخ استفاده شده است. در این پژوهش با ۱۰ نفر از خبرگان امنیت در استان و شهرستان خرمشهر مصاحبه و در قالب گزاره‌های مصاحبه و مضامین آورده شده است. برای تحلیل داده‌ها از آزمون‌های آماری و آزمون‌های تحلیل واریانس بهره گرفته شده است. در پژوهش حاضر عوامل مؤثر بر امنیت پایدار شهر خرمشهر از بعد امنیت اجتماعی و فرهنگی مورد مطالعه قرار گرفته است.

واژگان کلیدی: امنیت پایدار، امنیت، شهر خرمشهر

۱. مدرس گروه علمی تاکتیک و عملیات، دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (ع)، تهران، ایران
۲. استادیار دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (ع)، تهران، ایران
۳. دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (ع)، تهران، ایران

این مقاله یک مقاله با دسترسی آزاد است که تحت شرایط و ضوابط مجوز (CC BY-NC) توزیع شده است.

Creative Commons Attribution-NonCommercial

مقدمه و بیان مساله:

امنیت یکی از موضوعات بسیار مهمی است که بدون آن هیچ جامعه‌ای نمی‌تواند به کمال مطلوب خود که همانا توسعه و پیشرفت است دست یابد. این عنصر چنان در یک جامعه نقش‌آفرین است و بدون آن امکان برآورده شدن سایر نیازها نیز وجود ندارد (شایگان ۱۳۹۱: ۶۴) که در روایات ما تحت عنوان نعمت ناشناخته از آن نام برده شده است. امام خمینی رحمه‌الله هم به عنوان تالی تلو معصوم، امنیت را ضروری شمرده و در جای جای کتب، سخنرانی‌ها و پیام‌های خود بر اهمیت این اصل بنیادین در جامعه تأکید دارند. امنیت نخستین و مهم‌ترین شرط یک زندگی سالم اجتماعی است، به همین دلیل سخت‌ترین مجازات در فقه اسلامی برای کسانی در نظر گرفته شده است که امنیت جامعه را به خطر می‌افکنند. اسلام امنیت را یکی از اصول زندگی و حالتی اجتناب‌ناپذیر در زندگی جمعی و عنصری ضروری بهره‌وری از مزایا و مواهب حیات و نیز زمینه‌ساز تکامل و ارتقاء بشر تلقی کرده و از آن به عنوان یکی از مقدس‌ترین آرمان‌های بشری و الهی یاد نموده است (سبحانی فرو و همکاران، ۱۳۹۱، ۲۵).

و یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های دولت‌مردان تأمین امنیت و آسایش برای افراد جامعه است که همچون جریان خون در بدن تداوم حیات را به دنبال دارد و در این زمینه جامعه هزینه‌های زیادی متحمل می‌گردد. مسئله امنیت از چنان جایگاهی برخوردار است که تقریباً تمام فعالیت‌های انسان را تحت الشعاع قرار داده و بدون وجود امنیت، انتظار فعالیت سازنده و مفید انسان، غیرممکن به نظر می‌رسد و مازلو در تئوری انگیزش خود، پس از نیازهای فیزیولوژیک مانند گرسنگی، تشنگی و غیره بلافاصله نیاز ایمنی و امنیت را ذکر کرده است. اگر بخواهیم وجود امنیت را در جامعه‌ای ارزش‌گذاری کنیم، باید به اهمیت آن در خصوص هریک از جنبه‌های فردی، اجتماعی و اقتصادی پرداخت. هر جامعه‌ای صرف نظر از سطح توسعه‌یافتگی آن، به وجود این مهم نیازمند هست. از آنجایی که استان خوزستان به لحاظ ویژگی‌های خاص جغرافیایی، اقتصادی، اجتماعی و سیاسی همواره مورد طمع و چشم‌داشت دشمن بوده و هست در این رابطه می‌توان به اهداف دشمن در جنگ تحمیلی ۸ ساله اشاره کرد که با توجه به یأس و ناکامی دشمن در رسیدن به اهداف خود از طریق جنگ سخت، طبیعتاً رویکرد هم‌تغییر کرده و به اصطلاح امروزی آن به جنگ نرم ترکیبی روی آورده است؛ گرچه علی‌رغم هزینه‌های فراوان بهره‌چندانی از این رویکرد نبرده است؛ اما با همه این وجود نباید از مکر دشمن غافل بود و دشمن در صدد طرح‌ریزی و ایجاد اختلاف امنیتی در استان خوزستان و شهرستان‌های آن از جمله شهر خرمشهر به شیوه‌های گوناگون از جمله گسترش، نرخ بالای بیکاری، احیاء و گسترش گروه‌بندی‌های قومی و فرقه‌ای

عربی تجزیه طلب، ترویج تفکروهای گری در قالب سنی شدن، شرایط جوی طاقت فرسا، گرمای شدید و وجود ریزگردها و موقعیت جغرافیایی اش، خسارت و عقب افتادگی ناشی از سال‌های طولانی جنگ تحمیلی و... هم‌مرز بودن با کشور عراق، داشتن سابقه اغتشاش و شورشگری و ایجاد ناآرامی‌ها به سر بردن در شرایط عقب ماندگی و توسعه نیافتگی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و عدم موفقیت کامل مسئولین در محو تبعیض و بی توجهی به مشکلات و کمبودها و نهادینه شدن فرهنگ قوم‌گرایی در بطن جامعه، مرز نشینی اقوام و استقرار در کانون‌های بحران خیز قاچاق سلاح و مهمات غیرمجاز از کشورهای همسایه بحران زده می‌تواند شهر خرمشهر را محیطی مناسب برای تهدیدات داخلی و خارجی فراهم سازد و نیاز به اجرای اقدامات پیشگیرانه و مؤثر برای مقابله با آن هست. در این بین استفاده از همه مؤلفه‌های تأثیرگذار بر امنیت یک امر انکارناپذیر و همچنین تمرکز تلاش‌ها در جهت مقابله با این تهدیدات یک ضرورت و واقعیت انکارناپذیر است؛ از این رو با توجه به جایگاه بی بدیل استان نفت خیز خوزستان و شهر خرمشهر در تولید سرمایه ملی و واقع شدن در مسیر اصلی ترانزیت کشور، تولید یک سوم برق کشور و قابلیت‌های ممتاز دیگر، بدیهی است وقوع هرگونه ناآرامی و گسترش هر شکل از ناامنی در این شهر، در صورتی که مهار نشود می‌تواند به شدت موقعیت کلی کشور را متأثر ساخته و حتی امنیت ملی را به چالش جدی بکشد؛ لذا با توجه به موارد فوق نیاز است که دستگاه‌های اجرایی و امنیتی و اطلاعاتی اشراف لازم را بر منطقه داشته باشند و مسئولین نظام هم عنایت ویژه‌ای به مسائل امنیتی شهر خرمشهر داشته باشند.

در این پژوهش با توجه به عنوان مطرح شده کوشیده‌ایم تا مشکلات فرهنگی اجتماعی و عوامل تأثیرگذار بر ناامنی‌ها و چالش‌ها در این شهر که مهم‌ترین دغدغه این پژوهش هست را بررسی و راهکارهای پیشنهادی برای حل آن‌ها ارائه دهیم. بدیهی است با بررسی این مشکلات و فائق آمدن بر آن‌ها تا حد زیادی امنیت و ثبات شهر را در پی خواهد داشت و همچنین از سوء استفاده و بهره‌برداری عوامل دشمن ضدانقلاب داخلی در تبدیل نمودن این نقاط آسیب‌پذیر و فرصت‌های بالقوه در سطح شهرستان به تهدیدات بالفعل جلوگیری خواهد گردید و در ضمن یکی از دغدغه‌های مسئولان نظامی و امنیتی چگونگی بررسی عوامل تأثیرگذار بر ناامنی‌های شهر خرمشهر هست. لذا در این تحقیق، محقق به دنبال این پرسش است که آیا بررسی عوامل تأثیرگذار فرهنگی اجتماعی بر ناامنی‌های شهر خرمشهر و پیدا کردن راهکارهای مقابله با آن در امنیت پایدار این شهر می‌تواند مؤثر باشد؟

مبانی نظری:

تاریخچه امنیت

«قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنْ تَبَعَ هُدَايَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ»^۱
 «به ایشان گفتیم که همگی تان از بهشت خارج و به زمین فرود آید تا آنگاه که از سوی من برای شما راهنمایی جهت هدایت آید. پس هر آن کس که از راهنمایی های ارسالی از سوی من تبعیت نماید نه هرگز دچار ترس شود.»

و نه او را نگرانی باشد چنان که در این آیه شریفه به تصریح آمده؛ امنیت، نخستین موضوعی است که خداوند متعال در پس از جریان هبوط به آن توجه داده است. دلیل این امر نیز آن است که:

اولاً- مقام خلافت و تصدی قدرت موقعیتی خطیر به شمار می آید تا آنجا که فرشتگان پس از مطلع شدن از اراده الهی مبنی بر معرفی انسان به عنوان خلیفه الهی بر روی زمین به همین نکته اشاره کرده و به عنوان اولین مسئله و مهم ترین دغدغه از ناامنی ناشی از خلافت انسانی پرسش می نمایند «وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ»^۲

«و آن هنگام که خدای توای پیامبر به فرشتگان گفت: همانا بر آن هستم تا بر روی زمین خلیفه ای را نصب نمایم فرشتگان گفتند: آیا در زمین کسی به خلافت قرار می دهی که در آن فساد نموده و خون ها می ریزد؟ و این در حالی است که ما به ذکر و یاد تو، تو را تسبیح گفته و تقدیس می نماییم. خداوند فرمود همانا من چیزی را می دانم که شما نمی دانید.»

چنان که در این مکالمه مشاهده می شود، تأکید خداوند نه بر خلق «انسان» بلکه بر جعل مقام خلافت است و از این ناحیه نیز خلافت، مورد توجه فرشتگان قرار گرفته و وجوه ناامنی ساز آن مورد پرسش واقع می شود که خداوند متعال بدون نفی نمودن این واقعیت ها مجدداً خلافت انسانی را تأیید و مورد تأکید قرار می دهد.

ثانیاً - «ناامنی» به عنوان یک «واقعیت» که با ماهیت حیات دنیوی آمیخته است، مورد تأکید حضرت حق قرار گرفته و خداوند متعال از آن حیث که خود خالق کل هستی هست، دانسته است: این

۱. قرآن کریم، سوره مبارکه بقره، آیه شریفه (۳۸)

۲. قرآن کریم، سوره مبارکه بقره، آیه شریفه (۳۰)

ویرگی دنیای مادی را نفی نکرده، بلکه «طبیعی» هم دانسته است: ﴿فَأَزَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيهِ وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَعَدُوٌّ لَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ﴾

«پس شیطان آن دو (آدم و حوا) را دچار لغزش ساخته و از حق و صواب منحرف و دور ساخت. پس آن‌ها را از آنجاکه در آن بودند خارج ساخت و ما به ایشان گفتیم {از بهشت} فرود آیید. برخی از شما دشمن برخی دیگر خواهید بود و شما در زمین تا به پایان {زمان مرگتان} مستقر و بهره‌مند خواهید بود».

کاربرد واژه «عدو» (دشمن) که ظهور در ناامنی دارد، مؤید این برداشت بوده و حکایت از آن دارد که «دشمنی» و «تعارض» از ویژگی‌های ماهوی حیات در زمین است. در چنین فضایی است که خداوند متعال از «امنیت» سخن گفته و «ایمنی» را ویژه آن دسته از افرادی می‌داند که به هدایت الهی گوش فراداده و در آن راه گام نهاده‌اند. چنین افرادی از هر دو گونه اصلی ناامنی فیزیکی و روانی که امروزه با عناوین «تهدیدات سخت» و «تهدیدات نرم» از آن‌ها تعبیر می‌شود در امان می‌باشند. کاربرد واژه «خوف» بر بعد سخت‌افزاری ناامنی دلالت دارد و بررسی مصادیق کاربردی آن در قرآن کریم گواه این مدعاست؛ چنان‌که «حُزن» وجه روانی و نرم‌افزاری ناامنی‌ها را پوشش می‌دهد.

براین اساس مشخص می‌شود که توجه به مقوله امنیت و پرورش از سطوح مختلف آن (اعم از فردی، جمعی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی) مسئله‌ای اساسی و بنیادین به شمار می‌آید که نه تنها اسلام، بلکه سایر مکاتب نیز به دلیل ارزشمندی و اولویت آن به نوعی «امنیت و نحوه تحصیل و تقویت آن را مدنظر قرار داده‌اند. حساسیت این موضوع تا آنجاست که می‌توان ادعا کرد هیچ مکتبی نیست که داعیه اداره حیات اجتماعی انسان را داشته باشد اما به موضوع مهم امنیت نپرداخته باشد؛ به همین خاطر است که در بحث اسلام نیز می‌توان بین دو رویکرد متحجر و مترقی تفکیک قائل شد. رویکرد مترقی، قائل به توانمندی اسلام جهت پاسخگویی به نیازهای اصلی جامعه انسانی در هر عصر و زمانه‌ای است و آن را از انحصار کاربردی به شرایط و مقتضیات عصر نزول خارج می‌داند؛ به همین دلیل است که اسلام را متحول و پویا و نه متصل و منجمد می‌بیند» (افتخاری، ۱۳۹۲: ۱۵-۱۷).

معنا و مفهوم امنیت:

اما معنای کلی و همه‌پذیر امنیت را می‌توان با ارجاع به فرهنگ معین دریافت. فرهنگ معین مفهوم امنیت را چنین بیان کرده است: «ریشه امنیت در لغت از «امن»، «آرامش»، «آسودگی» بودن از هر نوع

۱. قرآن کریم، سوره مبارکه بقره، آیه‌ی شریفه ۳۶

تهدید و ترس است؛ که به مفهوم اطمینان از امن بودن و مصون بودن از خوف، ترس و هرگونه تهدید هست.» (معین محمد، ۱۳۶۳: ۳۴۵).

به عبارت دیگر، امنیت را به اطمینان و فقدان ترس و تهدید تفسیر، تعریف و ترجمه کرده‌اند که تا حدودی به واقعیت نزدیک بوده و شامل دو بعد سلبی و ایجابی می‌گردد (آشوری داریوش، ۱۳۸۹: ۲۰۱). در دیدگاه سنتی، امنیت صرفاً به معنای حصول شرایط قلبی، گروهی و اجتماعی است که عاری از خشونت و پرخاشگری باشد. در دیدگاه مدرن و نوین، امنیت ایمنی ناشی از فقدان خشونت را در بر می‌گیرد و بستگی به شرایطی دارد که انسان به لحاظ شغلی، خانوادگی، عقیدتی، سیاسی، فرهنگی و مانند آن در آسودگی یا در رفاه و آرامش باشد (شیخی‌راد و دیگران، ۱۳۹۷).

امنیت تابعی از دو متغیر است یکی تهدید^۱ و دیگری فرصت^۲. این دو متغیر یادشده همواره با یکدیگر محاسبه می‌شوند. در این میان، باید تهدیدها را زیان‌های امنیتی دانست؛ درحالی‌که فرصت‌ها، سودمندی کشورها در روند تعامل بین‌المللی به شمار می‌آیند (یزدان‌پناه و دیگران، ۱۳۹۶: ۷۰).

امنیت همواره از دغدغه‌های بشری در طول تاریخ بوده و در نظریات متفکران و علماء قابل‌ردیابی و شناسایی است. شاید امنیت به اندازه بسیاری از مفاهیم دیگر، شفافیت و وضوح لازم را نداشته باشد ولیکن در گفتمان‌های فلاسفه یونان باستان (افلاطون و ارسطو)، موضوع امنیت به عنوان یکی از کارویژه‌های اصلی حکومت‌ها مورد تأکید قرار گرفته است.

جان لاک با نگاهی جامع‌تر و با رویکردی ایجابی، مفهوم امنیت را ایجاد رفاه و آسایش عمومی برای شهروندان قلمداد کرده و اقبال افراد را به اقتدار حکومت در راستای ایجاد و حفظ شرایط رفاه و آسایش می‌داند.

روسو انسان را موجودی می‌داند که همواره در پی کسب منافع شخصی، آشکار و سریع الحصول است. با این دیدگاه انسان‌ها با تکیه بر اعتماد متقابل میان افراد بر اساس قرارداد اجتماعی، به دنبال این هستند که بر شرایط مبتنی بر هرج و مرج غلبه کنند.

1. Threat
2. opportunity

منتسکیو نیز می‌گوید چون امنیت نتیجه صلح و صلح اولین قانون طبیعت است، لذا بزرگ‌ترین اصول در حکومت ایجاد امنیت است و مقصود از امنیت تنها حفظ حیات نیست، بلکه تأمین آزادی است (بیات، ۱۳۹۸: ۲۷).

زمانی امری به یک موضوع امنیتی مبدل می‌شود که تهدیدی اساسی برای یک موجود جلوه کند. در یک فرآیند کلی می‌توان گفت که بین تهدیدات و امنیت در حوزه‌های مختلف رابطه دوسویه وجود دارد، پس هر جا تهدید است، امنیت نیست و به عکس در جایی هم که امنیت نباشد و یا ضعیف باشد، جامعه به سمت پیاده شدن آرمان‌های کشورپیش نمی‌رود و یا به‌کندی حرکت می‌کند.

مفسران امنیت معتقدند که در قبال امنیت هم می‌توان رویکردی عینی (بر اساس وجود تهدید) اتخاذ کرد و هم رویکرد ذهنی (بر اساس احساس تهدید) (احمدی پورو دیگران، ۱۳۹۰: ۱۶).

بهرامی می‌گوید در تحلیل واقع‌گرایانه کلاسیک، انسان‌ها اگر از قید حکومت و قانون (در شرایط آنارشی) آزاد شوند انگیزه‌ها و رفتاری از خود بروز می‌دهند که به جنگ، تهدیدها و ناامنی راه می‌برد.

برخی واقع‌گرایان، نابرابری اقتصادی را ریشه تهدیدها می‌دانند. سنت‌گرایان، امنیت را به نبود تهدید نظامی تعریف می‌کنند؛ در نگاه ایشان هدف اصلی در امنیت، تقویت توان نظامی، بالا بردن هزینه‌های نظامی و تولید و تکثیر سلاح‌های بازدارنده است؛ در واقع معتقد به قدرت بیشتر، امنیت بیشتر می‌باشند؛ اما در مطالعات فراستانی تهدید در ابعاد دیگری؛ چون اقتصادی، اجتماعی، سیاسی فرهنگی و ... از تهدیدات مهم و بسیار دغدغه‌آفرین شناخته می‌شود. براین اساس، امنیت تنها نبود تهدید نظامی نیست، بلکه مجموعه‌ای از تهدیدات در تعریف و تحلیل امنیت تأثیرگذار است. در این دیدگاه، امنیت ثابت و یکنواخت نیست؛ بلکه در بستر زمان همراه با پیشرفت و توسعه تحول می‌یابد (قلندریان، ۱۳۹۹: ۲۰).

امنیت از دیدگاه اسلام:

ریشه لغوی این واژه از ثلاثی مجرد «امن» و با مشتقاتی؛ مانند «استیمان» و «ایمان» است که به اطمینان و آرامش در برابر خوف، تفسیر تعریف و ترجمه نموده‌اند که تا حدود زیادی به واقعیت نزدیک است و شامل دو بعد ایجابی و سلبی در تعریف امنیت است. از یک سو اطمینان آرامش فکری و روحی و از سوی دیگر فقدان، خوف، دلهره و نگرانی که موجب سلب آرامش و اطمینان می‌گردند. «راغب»،

لغت‌شناس برجسته قرآن کریم در تعریف امنیت آورده است: اصل امنیت طمأنینه و آرامش نفس و از میان رفتن ترس و خوف است. امن و امانت و امان در اصل مصدر هستند و به حالت و وضعی اطلاق می‌گردد که انسان در آرامش باشد. گاه نیز بر چیزهایی اطلاق می‌شود که انسان بر آن امانت‌دار و امین است (قلندریان، ۱۳۹۹: ۲۷).

اندیشمندان و علمای علوم اسلامی از گذشته در مورد موضوع امنیت در مکتب اسلام مباحثی را مطرح نموده‌اند و این موضوع را مورد توجه قرار داده‌اند باید توجه داشت که اسلام به عنوان یک برنامه جامع برای سعادت انسان نمی‌تواند به موضوع امنیت که لازمه هر جامعه بشری است بی‌توجه باشد. جهان بزرگ در کتاب امنیت در نظام سیاسی اسلام می‌نویسد: از نظر این مکتب، امنیت علاوه بر ابعاد سیاسی، اقتصادی، امنیت منابع، امنیت قضایی، امنیت زیست‌محیطی، امنیت مادی و معنوی به امنیت هنگام مرگ، پس از مرگ و امنیت روز جزاء نیز تسری یافت که تا امروز این ابعاد نزد محققان تیزهوش از اعتبار بالایی برخوردار است (جهان بزرگ، ۱۳۸۸: ۲۳).

شمس اردکانی می‌گوید: از دیدگاه اسلام حفظ و تأمین امنیت از وظایف حکومت اسلامی است. به طور کلی، حضرت علی علیه السلام وظیفه حکومت را اصلاح، اهل عمران بلاد و حفظ مرزها اعلام می‌دارد. اصلاح اهل؛ یعنی ترقی و تعالی انسان‌ها و نسل آدمی تکامل استعدادهای نهفته در هر انسان، در زمره این وظیفه است عمران بلاد نیز به طور عمده، توسعه و ترقی مادی سرزمین اسلامی را مورد توجه قرار می‌دهد. سومین وظیفه حکومت که در اینجا مورد نظر است، حفظ ثغور، یعنی حفظ مرزهای کشور است. با توجه به مضمون روایت فوق، در حقیقت، روابط بین‌المللی وسیله‌ای برای تحکیم و حفظ مرزهای سرزمین است و مسئولان بخش‌های دیگر اجرایی در اصلاح اهل و عمران بلاد مسئولیت خود را باید همگام با برنامه حفظ شئون و مرز بین‌المللی کشور اسلامی ایفا کنند (صائبی، ۱۳۹۸: ۱۱۰).

هم‌چنین از بیان امام علی علیه السلام در مورد ضرورت حکومت، این معنا به خوبی استفاده می‌شود. حضرت در پاسخ شبهه خوارج که می‌گفتند: «لا حکم الا لله»، فرمود: «به ناچار برای مردم امیری لازم است، خواه نیکوکار یا بدکار؛ تا به وسیله او با دشمن جنگ شود و راه‌ها امن گردد و حقوق ضعیفا از اقویا گرفته شود و نیکوکاران در رفاه باشند و از شر بدکاران آسایش داشته باشند»^۱.

۱. نهج البلاغه، خطبه ۴۰: ۶۴.

امنیت از نگاه حضرت امام خمینی رحمته الله علیه:

آنچه در میان فرمایشات حضرت امام رحمته الله علیه و مقام معظم رهبری علیه السلام در خصوص امنیت مشاهده می‌کنیم ناظر به موارد ذیل است:

۱. امنیت، محصول ایمان و خداترسی و خدادوستی است.
۲. امنیت، محصول شخصیت‌های متکامل و متعالی است.
۳. امنیت، محور همه سازندگی‌ها و آبادانی‌هاست.
۴. امنیت، حقی است همگانی و باید برای همگان تأمین شود.
۵. همگان در برابر قانون برابرند.

«باید ملت از این پس که حال استقرار و سازندگی است احساس آرامش و امنیت نمایند و آسوده‌خاطر و مطمئن از همه جهات به کارهای خویش ادامه دهند و اسلام بزرگ و دولت اسلامی را پشتیبان خود بدانند و قوه قضائیه را در دادخواهی و اجرای عدل و حدود اسلامی در خدمت خود ببینند و قوای نظامی و انتظامی و سپاه پاسداران و کمیته‌ها را موجب آسایش و امنیت خود و کشور خود بدانند و این امور برعهده همگان است و کار بستن به آن موجب رضای خداوند و سعادت دنیا و آخرت هست و تخلف از آن موجب غضب خداوند قهار و عذاب آخرت و تعقیب و جزای دنیوی است.^۱»

«این دو، آرمان بزرگ يك اجتماع است. اول امنیت و دوم رفاه. اگر امنیت نباشد و یا رفاه نباشد، هیچ يك از دستاوردهای جامعه، اعم از پیشرفت‌های علمی و فنی و سیاسی، نمی‌توانند به درستی در جای خود قرار بگیرد و سود و بهره واقعی خود را به مردم ببخشد.»

امنیت از دیدگاه امام خامنه‌ای علیه السلام:

«اگر ما بخواهیم ضروریات زندگی بشر را در فصول عمده خلاصه کنیم و مثلاً به دو فصل، سه فصل و حداکثر به چهار فصل تقسیم نماییم، یک فصل از این چند فصل، فصل امنیت است. بدون امنیت نه خوراک لذتی می‌بخشد، نه خانواده انسی ایجاد می‌کند و نه شغل و درآمد فایده‌ای می‌دهد. امنیت که نبود، هیچ چیز نیست. امنیت مثل هوا برای انسان به طور مستمر لازم است. اگر جامعه امنیت نداشته باشد، حالت اختناق پیدا می‌کند، مثل مجموعه‌ای که هوا در اختیار نداشته باشد. این اهمیت امنیت است.^۲»

۱. بخشی از فرمان ۸ ماده‌ای حضرت امام رحمته الله علیه ۱۳۶۱/۰۲/۰۴

۲. امام خامنه‌ای علیه السلام، دیدار با مسئولین سازمان تأمین اجتماعی و فرماندهان و کارکنان نیروی انتظامی، مورخ ۱۳۷۶/۰۴/۲۵

نشریات علمی دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (علیه السلام)

حضرت امام خامنه‌ای علیه السلام امنیت را موضوعی درجه یک می‌دانند و با تأکید بر امنیت به مثابه یکی از حیاتی‌ترین نیازهای جامعه بر آن هستند:

«امروز مقوله‌ی امنیت از یک موضوع نظامی و امنیتی صرف خارج شده و دارای ابعاد اقتصادی، معیشتی، فرهنگی، سیاسی، اجتماعی روانی و اخلاقی است.^۱»

از منظر امام خامنه‌ای علیه السلام یکی از اساسی‌ترین ریشه‌های امنیت وحدت ملت ایران است. «من بروی وحدت ملی تأکید بیشتری دارم؛ زیرا امنیت هم از وحدت ناشی می‌شود.^۲»

ایشان امنیت را نعمت بزرگ، زمینه لازم برای پیشرفت‌های مادی و معنوی و شرط حرکت عظیم اجتماعی لحاظ می‌دارند و در این باره بر آن هستند:

«اگر بخواهیم درست تشخیص بدهیم که برای پیشرفت یک کشور امنیت چقدر اهمیت دارد، از برخورد دشمن با مقوله امنیت می‌شود این را فهمید، وقتی انقلاب پیروز شد در واقع یک مانع بزرگ از مقابل ملت ایران برداشته شد که بتواند در میدان‌هایی که در طول صدسال، صد و پنجاه سال عقب مانده بود جبران عقب ماندگی‌های گذشته را بکند. نظام اسلامی آماده بود که هدایت مردم را در پیشرفت در همه این میدان‌ها به عهده بگیرد و ملت ایران در زمینه‌ی علم و صنعت و خودکفایی و در زمینه‌ی مسائل فکری و عملی و مادی و معنوی به حرکت عظیمی دست بزند و آن را شروع بکند. اولین کاری که دشمنان برای سنگ اندازی در این راه انجام دادند ایجاد ناامنی بود، یعنی مرزهای ما را ناامن کردند. ببینید این نکته‌ی خیلی اساسی و مهمی بود.^۳»

از آنجایی که از منظر ایشان امنیت به عنوان موهبتی الهی مطرح می‌شود، معظم له بر برابری امنیتی و برخورداری همگان در نظام اسلامی از این امر تأکید دارند:

«امنیت برای همه است. فرقی هم نمی‌کند که آن همه‌ای که ما می‌گوییم، جزو مخلصان دولت باشند یا نباشند ولو آن‌هایی که مخلص دولت هم نیستند، باید امنیت داشته باشند.^۴»

۱. بیانات امام خامنه‌ای علیه السلام در دیدار دبیر و کارشناسان دبیرخانه شورای عالی امنیت ملی، ۱۳۹۴/۱۱/۱۴

۲. بیانات امام خامنه‌ای علیه السلام در خطبه‌های نماز جمعه تهران ۱۳۷۹/۰۷/۲۶

۳. بیانات امام خامنه‌ای علیه السلام در دیدار جمعی از بسیجیان، ۱۳۷۸/۰۶/۱۰

۴. بیانات امام خامنه‌ای علیه السلام، ۱۳۷۶/۰۶/۰۲

امنیت اجتماعی و فرهنگی:

کریس برگ می‌گوید منظور از امنیت اجتماعی تداوم پایداری هویت، منافع و مزیت اجتماعی گروه‌های یک جامعه و راهکارهای حل کشمکش اجتماعی موجود در چارچوب فرهنگ هر جامعه است پس در تکمیل این تعریف باید اشاره نمود که کشمکش اجتماعی زمانی رخ می‌دهد که دو یا چند گروه باور اجتماعی خود را مبنی بر اینکه دارای اهداف ناسازگار با یکدیگر هستند آشکار نمایند (کلانتری و دیگران، ۱۳۹۹: ۴۸)

توجه به شأن و جایگاه امنیت در زندگی اجتماعی و کارکرد آن در سیاست‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی دولت‌ها به نحو فزاینده‌ای در حال رشد است. در حوزه داخلی، میزان حضور این پدیده در جامعه و در سطح بهره‌مندی شهروندان یک کشور به عنوان حقی مهم در زندگی، اجتماعی معیاری عمده برای ارزیابی سطح توسعه یافتگی جوامع به شمار می‌آید و در این چارچوب، امنیت اجتماعی شده به عنوان مقوله‌ای فراگیر و پیش شرط هر نوع برنامه‌ریزی سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جایگاه برجسته‌ای دارد (جوادی، ۱۳۸۸: ۵۲).

آشفته‌گی اجتماعی به مرحله بحرانی آسیب‌ها و جرائم اطلاق می‌شود که در این شرایط میزان و نرخ آسیب‌ها و جرائم از یک حد طبیعی فراتر رفته و به مرحله بحرانی رسیده باشد. شاخص دیگر امنیت اجتماعی، مهارت و توان نیروهای امنیتی در مقابله با جرائم و ناامنی است. به هر اندازه که نیروهای امنیتی در سطح جامعه با تکیه بر سه اصل سرعت، دقت و صحت بتوانند قدرت عمل خود را در مقابله با جرائم و ناهنجاری‌ها نشان دهند. از شاخص‌های مهم و مورد استفاده برای موضوع امنیت اجتماعی، امید به آینده است. امید به آینده خود محصول احساس امنیت از شرایط جامعه و خانواده است (رودانی، ۱۳۹۰: ۱۱).

امام خامنه‌ای علیه السلام در ارتباط با امنیت فرهنگی می‌فرماید:

«بخش دیگر، امنیت فرهنگی و اخلاقی است. مردم به جوانان و فرزندان خود علاقه‌مند و از اینکه آن‌ها دچار اعتیاد بشوند، دچار فساد اخلاق بشوند، دچار وسوسه‌هایی بشوند که آن‌ها را از مسیر درست زندگی دور بیندازد، نگران‌اند؛ این نگرانی و دغدغه را چه کسی برطرف می‌کند؟ چه چیزی برطرف می‌کند؟ امنیت فرهنگی را هم در بخش عظیمی، نیروهای بسیج، نیروهای مؤمن جان‌برکف تأمین می‌کنند.»^۱

۱. بیانات در صبحگاه مشترک نیروهای نظامی و انتظامی استان کرمان ۱۳۸۴/۰۲/۱۵

برخی از شاخص‌های بعد امنیت اجتماعی و فرهنگی از دیدگاه امام خامنه‌ای علیه السلام:

بسط و تعمیم عدالت به عنوان عامل پیشرفت جامعه:

«ما امروز هرچه راجع به آینده بگوییم در حقیقت نگاه کردن و گفتن و اشاره کردن به برهه‌ای از زمان است که آن برهه متعلق به شماسست وجود واقعی شما در آن برهه تعیین‌کننده و کارگشاست. این موضوعی که نگاه به آینده دارد، مسئله‌ی شعار دهه‌ی چهارم است - که شروع شده - یعنی پیشرفت و عدالت اعلام کرده‌ایم که این دهه، دهه‌ی پیشرفت و عدالت باشد. البته با گفتن و با اعلام کردن نه پیشرفت حاصل می‌شود و نه عدالت؛ اما با تبیین کردن، تکرار کردن و همت‌ها و عزم‌ها را راسخ کردن، هم پیشرفت حاصل می‌شود و عدالت. ما می‌خواهیم مسئله‌ی پیشرفت و عدالت در دهه چهارم به یک گفتمان ملی تبدیل بشود. همه باید آن را بخواهیم؛ تا نخواهیم طراحی و برنامه‌ریزی و عملیات تحقق پیدا نخواهد کرد و به هدف هم نخواهیم رسید؛ باید تبیین بشود.^۱»

بسط عدالت آموزشی:

«اگرما در مدیریت آموزش و پرورش به مسئله «عدالت» توجه کنیم، نتیجه این خواهد شد که در آینده کشور، عدالت نسبی بین قشرها و مناطق کشور برقرار خواهد شد. اگر ما امروز در آموزش و پرورش، نگاه عدالت محور نداشته باشیم نتیجه این خواهد شد که اختلاف طبقاتی در آینده کشور روزه‌روز بیشتر خواهد شد. نگاه غیرعدالت محور، این است که ما در کشور مدارس پیشرفته مجهز به بهترین تجهیزات در یکجایی و مدارس محروم کپری یا شبیه کپری در یک مناطق دیگر داشته باشیم؛ معلم ممتاز برجسته برای تعدادی از مدارس و معلمان خسته یا کم‌سواد برای تعداد دیگری از مدارس داشته باشیم. این درست ضد نگاه عدالت محور است.^۲»

بیداری و هوشیاری مسلمانان در مقابل اختلافات:

«امروز مهم‌ترین دستاویز دشمن برای مقابله با بیداری اسلامی ایجاد اختلاف است. مسلمان را در مقابل مسلمان قرار دادن مسلمان را به دست مسلمان از بین بردن، این‌ها را به مشغول کردن؛ چه چیزی بهتر از این برای دشمنان استقلال اسلامی که مسلمانان را به هم مشغول کنند؟^۳»

۱. بیانات امام خامنه‌ای علیه السلام در دیدار استادان و دانشجویان کردستان، ۱۳۸۸/۰۲/۲۷

۲. بیانات امام خامنه‌ای علیه السلام در دیدار معلمان سراسر کشور، ۱۳۸۵/۰۲/۱۲

۳. بیانات امام خامنه‌ای علیه السلام، ۱۳۹۱/۱۱/۱۰

تأمین رفاه در جهت قسط و عدل جهانی:

«قسط و عدل، واجب‌ترین کارهاست ما رفاه را هم برای قسط و عدل می‌خواهیم. کارهای گوناگون - مبارزه جنگ، سازندگی توسعه - را برای قسط و عدل می‌خواهیم؛ برای این که در جامعه عدالت برقرار شود همه بتوانند از خیرات جامعه استفاده کنند وعده‌ای محروم و مظلوم واقع نشوند در محیط قسط و عدل است که انسان‌ها می‌توانند رشد به مقامات عالی بشری برسند و کمال انسانی خودشان را به دست آورند. قسط و عدل، یک مقدمه واجب برای کمال نهایی انسان است. چطور می‌شود به این قضیه بی‌اعتنایی کرد؟^۱»

ایجاد الگوی بومی توسعه و متکی بر فرهنگ اسلامی - ایرانی:

«باید با استفاده از دستگاه‌ها و امکانات به نحوی گفتمان سازی شود که الگوی پیشرفت اسلامی - ایرانی، به گفتمانی حاکم بر ذهن‌ها و دل‌های جوانان یعنی نسل آینده‌ی مدیران کشور تبدیل شود.^۲»

ترویج و تبیین سبک زندگی اسلامی - ایرانی:

«امروز در اروپا و آمریکا مراکز و دستگاه‌هایی باهدف مشخص و اعلام‌شده برای تغییر سبک زندگی در کشورهای غیرعربی به‌ویژه ایران اسلامی وجود دارد. در مقابل این هجمه، دفاع کردن و دور خود حصار کشیدن کافی نیست بلکه می‌توان با تبیین سبک زندگی اسلامی و بیان مفاهیم و مبانی اخلاقی، سیاسی و فرهنگی در قالب شعر به وظیفه‌ی خود عمل کرد.^۳»

نفی سبک زندگی غربی:

«آیا داریم به سمت ایجاد تمدن اسلامی می‌رویم یا داریم به سمت وابستگی به غرب و وابستگی به آمریکا و تحت تأثیر قرار گرفتن نسبت به یافته‌ها و یافته‌های بی‌مغز غربی‌ها حرکت می‌کنیم؟ این خیلی مسئله‌ی مهمی است که سبک زندگی ما، ما را به کدام طرف دارد می‌کشاند.^۴»

۱. بیانات امام خامنه‌ای ع در دیدار با فرماندهان و کارکنان نیروی انتظامی، ۱۳۷۶/۰۴/۲۵

۲. بیانات امام خامنه‌ای ع در دیدار اعضای شورای عالی مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، ۱۳۹۵/۱۲/۰۶

۳. بیانات امام خامنه‌ای ع، ۱۳۹۵/۱۲/۰۵

۴. بیانات امام خامنه‌ای ع، ۱۳۹۵/۰۵/۳۱

تکیه بر عدالت انقلابی :

«یکی از چیزهایی که از اول در انقلاب مطرح بوده است مسئله‌ی عدالت است. عدالت یعنی کم کردن فاصله‌ی بین فقیر و غنی در کشور و مبارزه با فقر در کشور و تقسیم درست ثروت در کشور؛ این غیر از تفکرات مارکسیستی است؛ این غیر از تساوی و برابری است که سوسیالیست‌ها یا کمونیست‌ها بیان می‌کنند؛ این نظر اسلام است؛ منابع اسلامی و مدارک اسلامی همه تأیید و تأکید می‌کند بر این معنا.^۱»

مقابله با گاهش جمعیت:

«مسئله‌ی تکثیر نسل، تکثیر اولاد در جامعه مطرح شد، خب مسئولین هم همراهی کردند، موافقت کردند؛ من می‌شنوم در گوشه و کنار برخلاف آن عمل می‌کنند. این چیزی است که غربی‌ها می‌خواهند غربی‌ها با افزایش عدد مسلمان‌ها مخالف‌اند، با افزایش عدد ملتی که جوان‌هایش می‌توانند در عرصه ظاهر بشوند و کشور را به اوج برسانند، معلوم است که مخالف‌اند ما نباید کار را جوری پیش ببریم که مقصود آن‌ها عملی بشود؛ باید جوری حرکت بکنید که مقاصد اسلامی تأمین بشود، این وظیفه‌ی ما است، وظیفه‌ی مسئولین ما این است.^۲»

تعریف امنیت پایدار:

پایداری، مفهوم تازه‌ای است که به‌ویژه در روند تحولات جهانی در سه دهه اخیر و بر اثر بیم‌ها و امیدهای نو، شکل گرفته و بر مفهوم امنیت اضافه شده است. پایداری و مفاهیم ترکیبی آن مانند امنیت پایدار ناظر بر درک جامعی است که بر پایه آن به همه عوامل مؤثر سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، امنیتی و در ... در کنار یکدیگر و در تعامل باهم توجه می‌شود (نصیری، ۱۳۸۴: ۲۱۵).

امنیت پایدار به معنای موازنه‌ای پویا میان عوامل گوناگون و مؤثر اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و ... در شرایط زمانی مشخص و متناسب با ویژگی‌های آن جوامع است. امنیت پایدار چشم‌اندازی مشترک برای همه اقوام و مردم یک کشور دارد، تنها زمانی که همه اعضای جامعه با یکدیگر برای مقابله با چالش‌های امنیتی همکاری کنند، امنیت مشترک و پایدار قابل حصول خواهد بود. دستیابی به امنیت پایدار بیش از اتکا به قدرت متعارف نیاز به حفظ اقتدار اخلاقی برای رهبری و تلاش برای غلبه بر تهدیدهای امنیتی مشترک دارد (قاسمی، ۱۳۹۱: ۱۰).

۱. بیانات امام خامنه‌ای ع، بیانات در دیدار رئیس و اعضای مجلس خبرگان رهبری ۱۳۹۶/۰۶/۳۰

۲. بیانات امام خامنه‌ای ع، ۱۳۹۶/۱۲/۱۷

اسمیت می‌گوید اگرچه تعریفی واحد و مشخص از این مفهوم ارائه نشده است، می‌توان متناسب با دیدگاه‌های مختلف، تعاریفی متفاوت برای امنیت پایدار یافت. ابوت و مارسدن می‌گویند برخی امنیت پایدار را ترکیب امنیت ملی و امنیت انسانی و برخی آن را توسعه اقتصادی جهان دانسته‌اند و عده‌ای نیز امنیت پایدار را توجه به توسعه بین‌المللی، رفاه بیشتر و حفاظت از غیرنظامیان فرض کرده‌اند (شایگان، ۱۳۹۱: ۶۹).

جرج کنان امنیت پایدار را امنیت ملی به علاوه امنیت انسانی می‌داند و معتقد است که برای استقرار امنیت پایدار نه تنها باید به امنیت دولت‌های ملی تمرکز کرد و حفظ تمامیت ارضی، استقلال و امنیت داخل آن را مدنظر قرارداد، بلکه باید به امنیت انسانی هم توجه کرد که امنیت افراد و اعضای جامعه است. در این دیدگاه گرچه امنیت ملی و امنیت انسانی باهم سازگارند، در عین حال از یکدیگر متمایزند. از جمله این تمایزات عبارت است از:

۱. امنیت ملی بر امنیت دولت‌ها تمرکز دارد و مشتری آن دولت است، ولی امنیت انسانی متمرکز بر افراد است.
۲. امنیت ملی بر توانایی حفظ امنیت شهروندان از تهدیدهای خارجی تأکید دارد، در حالی که در امنیت انسانی بر مدیریت تهدیدها و چالش‌هایی که ممکن است از خارج یا داخل کشور برای مردم به وجود آید، تمرکز می‌شود.
۳. راهبرد امنیت ملی متمرکز بر تهدیدهای ملموس، پیوسته و مربوط به زمان مشخص است، در حالی که راهبرد امنیت انسانی بهبود وضعیت بشر در افق درازمدت است (شایگان، ۱۳۹۱: ۶۹).
بر این اساس امنیت پایدار باید ترکیبی از این دو باشد تا ضمن حفظ امنیت دولت‌ها، امنیت افراد جامعه هم تأمین شود. در این دیدگاه علاوه بر حفظ شهروندان از تهدیدهای خارجی، امنیت و آزادی شهروندان درون جامعه هم مدنظر است تا گروه‌ها و افراد محل امنیت آن را تهدید نکنند و افراد اجازه فعالیت‌های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی مورد علاقه خود را داشته باشند. برخی کشورها ممکن است تهدید خارجی نداشته باشند، ولی از سوی حاکمیت یا گروه‌های خاصی دائماً مورد تهدید قرار گیرند و احساس ناامنی کنند. در نهایت، راهبرد امنیت پایدار تمرکز بر تهدیدهای ملموس و مشخص و نیز بهبود وضعیت امنیت اعضای جامعه در افق درازمدت است. در صورتی که وضعیت امنیت در جامعه‌ای بر هر دو بخش امنیت داخلی و خارجی و تأمین امنیت شهروندان متمرکز باشد، امنیت پایدار خواهد بود.

می‌توان گفت در کنار ارزش حفظ تمامیت ارضی و بقای نظام سیاسی حاکم (بعد نظامی)، ارزش‌های دیگری نظیر ایجاد شرایط لازم برای رفاه اقتصادی و عدالت اجتماعی (بعد اقتصادی)، مردم‌سالاری و چرخش قدرت و حقوق و آزادی شهروندان (بعد سیاسی) در قالب ارزش‌های ملی، به توسعه دامنه ابعاد امنیت ملی می‌انجامد. (شایگان، ۱۳۹۱: ۷۰)

محیط‌شناسی استان خوزستان

استان خوزستان با وسعتی معادل ۶۴۰۵۷ کیلومتر مربع بین مدار جغرافیایی ۲۹ درجه و ۵۷ دقیقه تا ۳۳ درجه و ۴ دقیقه عرض شمالی و ۴۷ درجه و ۳۸ دقیقه تا ۵۰ درجه و ۳۲ دقیقه طول شرقی، در جنوب غربی کشور و در شمال غربی خلیج فارس واقع شده است. استان خوزستان از شمال به استان لرستان، از غرب با کشور عراق، از جنوب با خلیج فارس، از شرق با استان کهگیلویه و بویراحمد، از شمال شرق با استان چهارمحال و بختیاری، از جنوب شرق با استان بوشهر و از شمال غرب با استان ایلام هم‌مرز است.

این سرزمین دارای دو قلمرو آبی و خشکی است. قلمرو آبی آن در ساحل خلیج فارس به طول ۲۰۰ تا ۲۲۰ کیلومتر و قلمرو خشکی آن (دارای دو پهنه کوهستانی در شمال و دشتی در جنوب است) که از مناطق اولیه شکل‌گیری مدنیت انسانی در جهان و دولت متمرکز عیلامی‌ها و آنزانی‌ها است. این خطه به‌خصوص در پهنه شمالی آن (قلمرو کوهستانی، تمدن آنزانی) مهد مدنیت و تمدن‌سازی در ایران باستان بوده است؛ که آثار بی‌شمار آن‌ها در شهرستان‌های ایذه و باغ‌ملک، مسجد سلیمان می‌توان مشاهده نمود.

استان خوزستان از نظر موقعیت جغرافیایی، دارای اهمیت ژئواکونومیک، ژئوپلیتیک، ژئواستراتژیکی بسیار پیچیده‌ای در سطح منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی است، به نحوی که محل استقرار استان چه در گذشته و چه در زمان حال به دلیل همسایگی با کشورهای عربی خاورمیانه‌ای، کانون‌های مدنیتی جهان باستان و انرژی در زمان حاضر، استقرار در حاشیه شمالی خلیج فارس، وجود منابع سرشار انرژی فسیلی، وجود بندرگاه‌های با اهمیت و کلیدی مثل بندر امام خمینی، آبادان، خرمشهر و ماهشهر و... شرایط مناسب طبیعی در اقصی نقاط ساحلی، وجود منابع آب‌های سطحی فراوان (حدود ۳۳ درصد منابع آب سطحی کشور)، اراضی مسطح و مناسب توسعه کشاورزی (۱/۵ میلیون هکتار)، استقرار صنایع نفت و گاز، فولاد و پتروشیمی نقش کلیدی به این استان در عرصه ملی داده است که با استفاده از آن قدرت مانور و فضایی عملکردی کشور را در مجامع بین‌المللی افزایش داده است. این

استان هم‌اکنون با تولید ۲۷/۳ درصد از مجموع تولید ناخالص کشور از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. (مطالعات آمایش سرزمینی استان خوزستان، ۱۳۹۷: ۱۲)

موقعیت جغرافیایی شهرستان خرمشهر:

شهرستان خرمشهر از شمال با شهرستان اهواز، از شرق با شهرستان شادگان، از جنوب شرق با شهرستان آبادان، از جنوب تا جنوب غرب به خلیج فارس و از غرب با کشور عراق همسایه است. (طرح توسعه و عمران جامع خرمشهر، ۱۴۰۱: ۹)

ویژگی‌های جمعیتی، اجتماعی و فرهنگی:

۱. تعداد جمعیت شهر خرمشهر:

بررسی داده‌های اجتماعی و جمعیتی شهر خرمشهر طی دهه‌های اخیر، هرچند خبر از افزایش شمار جمعیتی طی ۳۰ سال گذشته دارد، لیکن باید به خاطر داشت که جنگ هشت ساله (بین سال‌های ۶۷-۱۳۵۹ هجری شمسی (آثار و پیامدهای عمیق و غیرقابل اغمازی را بر بیکره اجتماعی، فرهنگی و جمعیتی جوامع شهری و روستائی کل استان خوزستان و به تبع آن شهر خرمشهر وارد آورده است). عوامل و مسائل ناشی از جنگ تحمیلی، تأثیرات غیرقابل انکاری در جابه‌جائی جمعیت، روند افزایش جمعیت، به خصوص جمعیت شهرنشین و اختلاط فرهنگی و اجتماعی به دنبال داشته است. جابه‌جائی عمده جمعیت در سطح شهر، شهرستان و استان از یک طرف و نبود آمار و اطلاعات مدون از طرف دیگر، باعث گردیده تا شناخت تغییرات اجتماعی و جمعیتی در سطح شهر و منطقه با مشکلات متعددی مواجه گردد.

- **تعداد کل جمعیت:** براساس سرشماری مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۵ جمعیت شهر خرمشهر ۱۳۳٫۰۹۷ نفر بوده است.
- **نرخ رشد جمعیت:** ۵ درصد
- **بعد خانوار و بار تکفل:** میانگین افراد در هر خانوار ۴/۶ نفر (شناسنامه تقسیماتی شهرستان، ۱۴۰۱: ۹)

۲. فرهنگ و هنر:

توسعه در روند تکاملی و روبه‌رشد خود به مفهوم یکپارچه از ارتباط میان امور سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی شکل می‌گیرد به گونه‌ای که تنها نمی‌توان با امور اقتصادی و یا سیاسی صرف، جامعه‌ای را اداره کرده و در کنار تولیدات اقتصادی، لاجرم کالاها و خدمات فرهنگی را نیز باید تولید و عرضه کرد. اما باید توجه داشت این کالا بسیار حساس و شکننده است و نیازمند توجه ویژه در تولید آن است. باید به این نکته مهم رسید که عبور و گذشتن از مرزهای اندازه‌گیری و رسیدن به جایگاهی فراتر از صرف اندازه‌گیری کردن هدفی است که باید در حوزه فرهنگ به آن رسید آن را باور کرد و بر آن تأکید نمود. (حاجتی، ۱۳۹۷: ۳۲۲)

۳. عوامل بحران‌زا اجتماعی تأثیرگذار در امنیت پایدار شهر خرمشهر:

مهم‌ترین مسائل و مشکلات موجود در حوزه‌ی اجتماعی عدم رضایت از اوضاع اقتصادی، عدم رضایت از مسائل امنیتی (اگرایش جوانان به فرقه‌های ضاله و گروهک‌های تجزیه‌طلب)، عدم رضایت از خدمات شهری، عدم رضایت از مدیریت شهری، کمبود آب کشاورزی و آب شرب سالم، خرید و فروش مواد مخدر در بعضی از نقاط شهر، درگیری‌های قومی و طایفه‌ای، بالا بودن جمعیت، تبعیض‌های طبقاتی، قطع طولانی مدت برق خصوصاً در تابستان، خرید و فروش غیرقانونی سلاح، عدم پرداخت به موقع حقوق کارگران شاغل به خصوص کارگران شهرداری، بالا رفتن درصد بیکاری در بین جوانان منطقه، گران شدن قیمت‌های کالاها و خدمات، وجود اراذل و اوباش در بازار شهر که همه این‌ها می‌تواند تأثیر بسزایی بر عوامل بحران‌زا اجتماعی شهر داشته باشند.

- عدم وجود زیرساخت‌های بهداشتی و درمانی در سطح شهرستان با توجه به توسعه شهری
- ایجاد جو ناامیدی نسبت به آینده.
- کاهش آستانه تاب‌آوری مردم.
- ناتوانی مسئولین و مدیران اجرایی شهری در برنامه‌ریزی و سرویس‌دهی به مردم می‌توان اشاره نمود که شواهد آن قطعی مکرر آب و برق در فصل گرما

۴. عوامل بحران‌زا فرهنگی تأثیرگذار در امنیت پایدار شهر خرمشهر:

قشری از جوانان که به دلیل فقر فرهنگی و بیکاری موجود در شهر به فرقه‌های ضاله و گروهک‌های تجزیه‌طلب گرایش پیدا کردند. که در بعضی مواقع حرکت‌های ضدانقلاب مانند نوشتن شعارهای

سیاسی بر روی دیوارهای شهر و حومه، برافراشتن پرچم جعلی الاحوازیه، حمایت از سرکردگان گروهک‌های تجزیه طلب، بزرگ‌نمایی مشکلات نظام در فضای مجازی و ارسال آن‌ها به خارج از کشور و متشنج نمودن تجمعات و تیراندازی‌های بی‌رویه در شب جهت ایجاد نارضایتی عمومی در شهر. (معاونت اطلاعات قرارگاه کربلا، ۳۹:۱۴۰۱)

- قشربل سواد جامعه که از سطح سواد و آگاهی پایینی برخوردار هستند و با تأثیرپذیری از برنامه‌ها و تبلیغات سوء شبکه‌های رسانه‌ای بیگانه و عناصر داخلی علیه نظام مقدس جمهوری اسلامی، تحت تأثیر قرار گرفته و معمولاً آشوب‌های خیابانی توسط همین افراد صورت می‌گیرد.
- تلاش برای ناکارآمد جلوه دادن مسائل دینی.
- کمبود اعتبارات فرهنگی و نبود مکان مناسب جهت برگزاری مراسم‌های مذهبی

پیشینه پژوهش:

با وجود مطالعات متعدد در حوزه امنیت پایدار تاکنون رساله‌ها، کتب، مقالات و پایان‌نامه‌هایی به رشته نگارش درآمده است، ولی به طور مجزا در مورد امنیت پایدار شهر خرمشهر در بعد مسائل فرهنگی-اجتماعی موردی یافت نشد. حال به طور مختصر در ذیل به مهم‌ترین موارد از کتب تألیفی، مقالات و پایان‌نامه‌هایی که به نحوی در ارتباط با موضوع پژوهش است اشاره می‌شود.

جدول شماره ۱- سوابق پژوهش

ردیف	عنوان پژوهش	پژوهشگر	تاریخ انتشار	ناشر	توضیحات و نتیجه پژوهش
۱	مقاله: بررسی عوامل تأثیرگذار بر ناامنی‌های استان خوزستان و راهکارهای مقابله با آن‌ها	امید حاتمی	۱۳۹۹	دانشکده و پژوهشکده دافوس	در این پژوهش به ابعاد امنیت اقتصادی و گروهک‌های معاند و ضدانقلاب، جریانات قومی و قبیله‌ای و اغتشاش و آشوبگری در استان خوزستان پرداخته است و عوامل متعدد این عوامل مورد بررسی قرار گرفته است.
۲	عنوان رساله: تحلیل و ارزیابی استراتژی‌های امنیت پایدار در منطقه ژئوپلیتیکی جنوب شرق	منصور خمیری - ابراهیم معمری	۱۳۹۷	دانشگاه آزاد واحد تهران	برای برقرار امنیت در منطقه اولویت آماده‌سازی حداکثری نیروهای انتظامی و مرزی است.
۳	نقش امنیت پایدار در حکمرانی خوب	مهدی بدخشان	۱۳۹۸	دبیرخانه همایش ملی حکمرانی	با توجه به یافته‌های پژوهش به نظر می‌رسد امنیت پایدار و حکمرانی خوب دارای اثرات متقابل و هم‌پوشانی‌هایی بوده و ارتقای امنیت پایدار موجب ارتقای حکمرانی به حکمرانی خوب خواهد گردید و در مقابل ارتقای حکمرانی موجب تقویت و ارتقای امنیت پایدار خواهد شد.

ردیف	عنوان پژوهش	پژوهشگر	تاریخ انتشار	ناشر	توضیحات و نتیجه پژوهش
۴	امنیت پایدار در خلیج فارس، موانع و سازوکارها	فاطمه هاشمی	۱۳۹۰	انجمن ژئوپلیتیک ایران، فصلنامه بین المللی ژئوپلیتیک شماره ۲۱	تسلط تهدید، رقابت، اختلاف و خصومت در الگوهای دوستی و دشمنی بازیگران مجموعه امنیتی خلیج فارس و موارد دیگری مانند رقابت های تسلیحاتی و اختلافات سیاسی و ایدئولوژیک در سطح منطقه ای از موانع عمده شکل گیری امنیت پایدار در خلیج فارس محسوب می شوند. آمریکا به عنوان بازیگری مداخله گر در مجموعه امنیتی خلیج فارس محسوب می شود که مانع از توسعه همکاری های منطقه ای شده است و حتی سیاست های آن به تشدید رقابت ها و خصومت ها انجامیده است. در این راستا با توجه به موانع درون منطقه ای و برون منطقه ای ایجاد امنیت پایدار در خلیج فارس، الگوی امنیتی مشارکتی و همکاری جویانه و سازوکارهای مرتبط با آن برای بهبود شرایط امنیتی در خلیج فارس پیشنهاد می شود.
۵	راهبردهای تامین امنیت ملی پایدار در مناطق مرزی کشور با رویکرد سیاست های کلی	هادی ثنائی پور	۱۴۰۰	مجله سیاست های راهبردی و کلان - شماره ۳۶	توسعه کارآفرینی می تواند به عنوان راهبردی کارا و اثربخش در تأمین امنیت مناطق مرزی محسوب شود؛ به گونه ای که هم برای ساکنین این مناطق و هم برای حکومت ها، رابطه برد- برد ایجاد می نماید. کارآفرینی علاوه بر ایجاد مزیت های متعدد اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی، می تواند به افزایش امید و پویایی، شکوفایی استعدادها، توانایی ها و قابلیت های ساکنین مناطق مرزی منجر شود.

روش شناسی پژوهش:

پژوهش حاضر، به لحاظ روش در زمره تحقیقات توصیفی دسته‌بندی می‌گردد و به لحاظ هدف (نوع) تحقیق در زمره تحقیقات کاربردی دسته‌بندی می‌گردد. نوع نتایج و یافته‌های تحقیق به متولیان در این امر کمک فراهم می‌نماید.

سوالات پژوهش:

- عوامل فرهنگی مؤثر بر امنیت پایدار شهر خرمشهر کدام است؟
- عوامل اجتماعی مؤثر بر امنیت پایدار شهر خرمشهر کدام است؟

یافته‌های پژوهش:

بعد از مشخص شدن روش تحقیق و مسیر آن، سؤالات پرسشنامه بر پایه مطالعات محقق در ادبیات پژوهش، بعضی از نخبگان مرتبط با موضوع تدوین شده و پرسشنامه طراحی شد. بعد از طرح پرسشنامه‌ها و تعیین روایی و پایایی آن‌ها، و جمع‌آوری پرسش‌نامه‌ها از پاسخگویان که شامل ۵۹ نفر از فرماندهان و مدیران دخیل در امنیت شهر خرمشهر بودند با استفاده از نرم‌افزار spss داده‌های موجود در پرسشنامه‌ها مورد ارزیابی قرار گرفت و بخش‌های مختلف پرسشنامه که شامل دو بخش مشخصات پاسخگویان و قسمت سؤال‌ها بود که عوامل مؤثر بر امنیت پایدار شهر خرمشهر را می‌سنجید در دو بخش به طور جداگانه‌ای مورد بررسی قرار گرفت که نتایج و یافته‌های تحقیق به طور جداگانه و دسته‌بندی شده در این بخش خواهد آمد.

۱. میزان تحصیلات پاسخ‌گویان

نتایج حاصل از میزان تحصیلات پاسخ‌گویان در جدول و نمودار نشان داده شده است.

جدول (۱) نتایج مربوط به تحصیلات پاسخگویان

آماره‌ها / تحصیلات	فراوانی	درصد	درصد واقعی	درصد تجمعی
دیپلم	۱	۱,۷	۱,۷	۱,۷
کاردانی	۱۹	۳۲,۲	۳۲,۲	۳۳,۹
لیسانس	۳۱	۵۲,۵	۵۲,۵	۸۶,۴
فوق لیسانس	۸	۱۳,۶	۱۳,۶	۱۰۰,۰
کل	۵۹	۱۰۰		

سؤالات پژوهش: عوامل فرهنگی و اجتماعی مؤثر بر امنیت پایدار شهر خرمشهر کدام‌اند؟

جدول (۲) گویه‌های مربوط به بعد امنیت فرهنگی و اجتماعی

ردیف	گویه	ردیف	گویه	مؤلفه
۱	به چه میزان برگزاری همایش شیوخ طوائف با محوریت وحدت با اقداماتی نظیر مراسم‌های مشترک و جلسه با بزرگان و صاحبان نفوذ در منطقه، باعث ایجاد امنیت پایدار در شهر خرمشهر شده است؟	۶۲۵	۱	پایداری و هویشیاری در مقابل اختلافات
۲	به چه میزان کمک به کاهش درگیری‌های طایفه‌ای، ازدواج با ترویج پیوندهای قومی و قبیله‌ای، باعث ایجاد امنیت پایدار در شهر خرمشهر می‌شود؟	۶۲۶	۲	
۳	به چه میزان خنثی کردن اقدامات و عملیات روانی دشمن برای ناامید کردن مردم نسبت به آینده، باعث ایجاد امنیت پایدار در شهر خرمشهر می‌شود؟	۶۲۷	۳	
۴	به چه میزان اقدامات فرهنگی با موضوع اعتقادات اسلامی در آگاه‌سازی طوائف در خصوص گروهک‌ها و تجزیه طلب‌ها، در امنیت پایدار شهر تأثیرگذار است؟	۶۲۸	۴	
۵	به چه میزان افزایش رضایت‌مندی اجتماعی و کاهش احساس محرومیت، باعث ایجاد امنیت پایدار در شهر خرمشهر می‌شود؟	۶۲۹	۵	سبک زندگی اسلامی
۶	به چه میزان تشکیل و هدایت هدفمند شبکه‌های اجتماعی با موضوعات مختلف برای حل مشکلات مردم باعث ایجاد امنیت پایدار در شهر خرمشهر می‌شود؟	۶۳۰	۶	
۷	به چه میزان فرهنگ‌سازی در خصوص کاهش برخی از تعصبات و رسوم بد (تیراندازی‌ها و...) باعث ایجاد امنیت پایدار در شهر خرمشهر می‌شود؟	۶۳۱	۷	
۸	به چه میزان دغدغه‌مند بودن مسئولین نسبت به بهره‌مند نمودن سبک زندگی مردم منطقه (آموزش، بهداشت و...) باعث ایجاد امنیت پایدار در شهر خرمشهر می‌شود؟	۶۳۲	۸	

مؤلفه	ردیف	گویه‌های مربوط به بعد امنیت فرهنگی و اجتماعی	ردیف	تفاوت معیار	ردیف	تفاوت معیار
تأمین رفاه و تعمیم عدالت	۹	به چه میزان بالابردن رشد خدمات شهری و افزایش زیرساخت‌های آن باعث ایجاد امنیت پایدار در شهر خرمشهر می‌شود؟	۳۸ ۴۱	۷۶۰	۷۷۰	۴,۴۲
	۱۰	به چه میزان افزایش زیرساخت‌های بهداشتی، آموزشی، ورزشی و فرهنگی باعث ایجاد امنیت پایدار در شهر خرمشهر شده است؟			۷۶۳	۴,۳۷
	۱۱	به چه میزان ایجاد اشتغال و تأمین نیازهای زندگی جوانان باعث ایجاد امنیت پایدار در شهر خرمشهر می‌شود؟			۸۲۲	۴,۳۴

جدول (۳) شاخص‌های آماری بعد امنیت فرهنگی و اجتماعی

شاخص	مقدار	شاخص	مقدار	شاخص	مقدار
میانگین	۴,۳۹	انحراف معیار	۰,۵۵۲	حداکثر	۵
میان	۴,۵۰	دامنه تغییر	۲,۰۹	تعداد	۵۹
نما	۵	حداقل	۲,۹۱		

میانگین مربوط به بعد امنیت فرهنگی و اجتماعی ۴,۳۹ است، که با توجه به دامنه تغییر ۲,۰۹ و حداقل ۲,۹۱ و حداکثر ۵ این میانگین از میانگین متوسط ۳ بالاتر است و نشان‌دهنده نقش بسیار خوب گویه‌های امنیت فرهنگی و اجتماعی بر امنیت پایدار شهر خرمشهر است و نمره ۸۷,۸ از ۱۰۰ را به خود اختصاص داده است.

جدول (۴) تعیین اولویت اثرگذاری مؤلفه‌های امنیت فرهنگی و اجتماعی

مؤلفه‌های امنیت فرهنگی و اجتماعی		میانگین رتبه
بیداری و هوشیاری در مقابل اختلافات		۲,۰۹
سبک زندگی اسلامی		۱,۹۶
تأمین رفاه و تعمیم عدالت		۱,۹۶
مربع کای: ۰,۸۱۵	درجه آزادی: ۲	معناداری: ۰,۶۶۵

نتایج جدول فوق نشان می‌دهد که در خصوص تعیین اولویت اثرگذاری مؤلفه‌های بعد امنیت فرهنگی و اجتماعی معنادار نبوده و همه مؤلفه‌های امنیت فرهنگی و اجتماعی بر امنیت پایدار شهر خرمشهر موثر می‌باشند.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد:

عوامل فرهنگی و اجتماعی مؤثر بر امنیت پایدار شهر خرمشهر کدام‌اند؟

میانگین مربوط به بعد امنیت فرهنگی و اجتماعی ۴/۳۹ است و نمره ۸۷/۸ از ۱۰۰ را به خود اختصاص داده است و در خصوص تعیین اولویت اثرگذاری مؤلفه‌های بعد امنیت فرهنگی و اجتماعی با توجه به آزمون فریدمن معنادار نبوده و همه مؤلفه‌های امنیت فرهنگی و اجتماعی دارای اثرگذاری یکسانی بر امنیت پایدار شهر خرمشهر می‌باشند.

هم‌چنین در خصوص تعیین اثرگذاری گویه‌های بیداری و هوشیاری در مقابل اختلافات بعد امنیت فرهنگی و اجتماعی معنادار نبوده و هر چهار تا گویه در یک سطح از اهمیت قرار دارند و در خصوص تعیین اثرگذاری گویه‌های سبک زندگی اسلامی بعد امنیت فرهنگی و اجتماعی معنادار نبوده اثرگذاری گویه‌ها یکسان می‌باشند. همچنین در خصوص تعیین اثرگذاری گویه‌های تأمین رفاه و تعمیم عدالت بعد امنیت فرهنگی و اجتماعی معنادار نبوده اثرگذاری گویه‌ها یکسان می‌باشند. ولی تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به هر مؤلفه نتایج ذیل را بیان می‌نماید به این صورت که در خصوص تعیین اولویت گویه‌های مربوط به مؤلفه وحدت و همبستگی بعد امنیت اجتماعی و فرهنگی معنادار بوده و اهمیت زیادی دارند به طوری که به ترتیب اولویت گویه‌های مربوط به مؤلفه وحدت و همبستگی ۱- کمک به کاهش درگیری‌های طایفه‌ای، ازدواج با ترویج پیوندهای قومی و قبیله‌ای ۲- برگزاری همایش شیوخ طوایف با محوریت وحدت با اقداماتی نظیر مراسم‌های مشترک و جلسه با بزرگان و صاحبان نفوذ ۳- خنثی کردن اقدامات و عملیات روانی دشمن برای ناامید کردن مردم نسبت به آینده ۴- اقدامات فرهنگی با موضوع اعتقادات اسلامی در آگاه‌سازی طوایف در خصوص گروهک‌ها و تجزیه طلب‌ها مرتب شده‌اند.

در خصوص تعیین اولویت گویه‌های مربوط به مؤلفه سبک زندگی، بعد امنیت اجتماعی و فرهنگی معنادار بوده و اهمیت زیادی دارند، به طوری که به ترتیب اولویت گویه‌های مربوط به مؤلفه سبک زندگی ۱- افزایش رضایت‌مندی اجتماعی و کاهش احساس محرومیت ۲- فرهنگ‌سازی در خصوص کاهش برخی از تعصبات و رسوم بد ۳- تشکیل و هدایت هدفمند شبکه‌های اجتماعی با موضوعات مختلف برای حل مشکلات مردم ۴- دغدغه‌مند بودن مسئولین نسبت به بهره‌مند نمودن سبک زندگی مردم منطقه (آموزش و بهداشت) مرتب شده‌اند. و در خصوص تعیین اولویت گویه‌های مربوط به مؤلفه تأمین رفاه و تعمیم عدالت، بعد امنیت اجتماعی و فرهنگی معنادار بوده و اهمیت زیادی دارند به طوری که به

ترتیب اولویت‌گویه‌های مربوط به تأمین رفاه و تعمیم عدالت ۱- بالا بردن رشد خدمات شهری و افزایش زیرساخت‌های آن ۲- افزایش زیرساخت‌های بهداشتی، آموزشی، ورزشی و فرهنگی ۳- ایجاد اشتغال و تأمین نیازهای زندگی جوانان مرتب شده‌اند.

فهرست منابع:

۱. احمدی پور، زهرا و حیدری موصولو، طهمورث (۱۳۹۰). تبیین متغیرهای امنیت‌ساز بین اقوام جمهوری اسلامی ایران. م
۲. احمدی پور، زهرا؛ حیدری، طهمورث، و میرجلالی، اکبر (۱۳۹۰). تبیین عوامل ناامنی در جنوب شرق ایران. فصلنامه مطالعات/امنیت/اجتماعی، پاییز، شماره ۲۷
۳. اسلامی، علی‌رضا (۱۳۸۹). نظریه امنیت امام خمینی علیه السلام با رویکرد امنیت ملی. تهران: دانشگاه عالی دفاع ملی، دانشکده امنیت ملی.
۴. افتخاری، اصغر (۱۳۹۰). برآورد تهدید؛ رویکردی نظام‌واره. تهران: دانشگاه عالی دفاع ملی.
۵. افتخاری، اصغر (۱۳۹۱). امنیت اجتماعی شده تهران. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
۶. (امالی صدوق ص ۲۵۴)
۷. امان‌اللهی، اسکندر (۱۳۷۰). قوم‌لر. تهران: نشرآگاه.
۸. امیری، ابوالفضل (۱۳۸۹). جزوه جنگ نرم. تهران
۹. آشوری، داریوش (۱۳۸۹). دانش سیاسی. چاپ ۱۸، تهران: انتشارات مروارید.
۱۰. آقاجانی، احمد، و عسگری، محمود (۱۳۸۹). الزام‌های نظری طراحی الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت در حوزه دفاعی. فصلنامه راهبرد دفاعی، سال هشتم، شماره ۳۱
۱۱. بدخشان، مهدی (۱۳۹۸). نقش امنیت پایدار در حکمرانی خوب، تهران. اولین همایش ملی حکمرانی
۱۲. بشارتی، محمدرضا، و حشمتی جدید، مهدی (۱۴۰۰). روش پژوهش با رویکرد پایان‌نامه نویسی. تهران، دانشگاه جامع امام حسین علیه السلام موسسه چاپ و انتشارات
۱۳. بوزان، باری (۱۳۷۸). مردم، دولت‌ها و هراس. ترجمه مجتبی عطارزاده، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
۱۴. بوزان، باری و دیگران (۱۳۸۶). چهارچوبی تازه برای تحلیل امنیت. تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
۱۵. بیات، بهرام (۱۳۹۸). نظریه‌های امنیت ملی. تهران، دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی
۱۶. پوریان، محمدتقی، و درخشان، مجتبی (۱۳۹۲). ثبات سیاسی و امنیت در ایران. امنیت پژوهی، دوره ۱۲، شماره ۴۴ - ۷۹ تا ۵۷
۱۷. جلالی، محمد و دیگران (۱۳۹۹). تأثیر ابعاد زیست‌محیطی تغییرات اقلیمی بر امنیت ملی علوم و فناوری محیط‌زیست. دوره بیست و دوم، شماره نه

۱۸. جهان بزرگی، احمد (۱۳۸۸). امنیت ملی در نظام سیاسی اسلام. تهران: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگی و اندیشه اسلامی.
۱۹. حاتمی، امید (۱۳۹۸). بررسی عوامل تاثیرگذار بر ناامنی استان خوزستان و راهکارهای مقابله با آن. تهران: دانشکده دافوس
۲۰. حاجتی، امید (۱۳۹۷). گزارش اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در سال ۱۳۹۶ و عملکرد سال اول برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی. اهواز، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان خوزستان
۲۱. حافظ نیا، محمدرضا (۱۳۸۵). اصول و مفاهیم ژئوپلیتیک. مشهد، انتشارات بایلی
۲۲. حافظ نیا، محمدرضا (۱۳۸۱). جغرافیای سیاسی ایران. جلد ۱، تهران: انتشارات سمت
۲۳. شایگان، فریبا (۱۳۹۱). امنیت پایدار از دیدگاه مقام معظم رهبری علیه السلام. فصلنامه آفاق امنیت، ۵
۲۴. سبحانی فر، محمد جواد و همکاران (۱۳۹۱). اندیشه‌های دفاعی فرمانده معظم کل قوا با نگرشی بر مکتب دفاعی اسلام. تهران، انتشارات دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین علیه السلام